

Perspektywy sektora rolno-spożywczego w świetle Narodowego Planu Rozwoju

Fundusze strukturalne, nazywane często instrumentami Wspólnoty¹, odpowiadają za realizację celowej działalności organów władzy publicznej zmierzającej do przebudowy struktury gospodarczej i pobudzenia rozwoju².

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) jest podstawowym dokumentem dotyczącym analizy sytuacji społeczno-gospodarczej, istniejących deficytów i priorytetowych zadań. Określa on średniookresową strategię scalającą działania horyzontalne, sektorowe i regionalne³, stanowiąc podstawę do negocjacji w obszarze ram wsparcia, a więc warunków pomocy. NPR egzemplifikuje sytuację Polski i jej regionów u progu przystąpienia do UE, formułuje cele i zawiera opis przedsięwzięć zmierzających do osiągnięcia spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej ze Wspólnotą. Szacuje też spodziewane efekty interwencji i przebieg procesów rozwojowych, wskazuje kierunki i wielkość zaangażowania środków strukturalnych oraz określa sposób ich wdrażania.

Możliwość uzyskania i wykorzystania pomocy uzależniona jest od przygotowania planów ich wykorzystania w powiązaniu ze środkami krajowymi, zapewnienia wieloletniego współfinansowania oraz zbudowania i uruchomienia systemu programowania, zarządzania, monitorowania, oceny i kontroli ich przepływu⁴.

NPR określa cele, priorytetowe działania oraz ramy instytucjonalne i finansowe działań strukturalnych państwa, jest strategicznym, średniookresowym

---

¹K. Głabicka, M. Grewiński, „Europejska Polityka Regionalna”, Warszawa 2003 r. s. 33.

²T.G. Grosse, „Polityka regionalna UE i jej wpływ na rozwój gospodarczy, przykład Grecji, Włoch, Irlandii i wnioski dla Polski”, Warszawa 2001, s. 7.

³Narodowy Plan Rozwoju bazuje na wielu innych dokumentach planistycznych, m.in. Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Narodowej Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich, Narodowej Strategii Rolnictwa i Rozwoju Terenów Wiejskich, Narodowej Strategii Rybołówstwa, Narodowej Strategii Ochrony Środowiska Naturalnego i Narodowej Strategii Rozwoju Transportu.

⁴Biuro Prasowe MGPIPS, www.mpips.gov.pl/pliki_do_pobrania/NPR_31_07_03.doc

dokumentem planistycznym, scalającym rozwiązania horyzontalne, sektorowe i regionalne, wskazującym na kierunki rozwoju Polski w pierwszych latach po akcesji. Środki, które zostaną przeznaczone na wspomaganie wyznaczonych w NPR celów, będą pochodzić z budżetu Unii oraz z krajowych zasobów publicznych, tj. budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego, funduszy celowych. Jednocześnie realizacja NPR będzie podporządkowana zasadom polityki spójności społeczno-gospodarczej UE⁵. Celem strategicznym planu jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz identyfikację ekonomiczną i przestrzenną z Unią na poziomie regionalnym i krajowym⁶.

Podział środków strukturalnych zaangażowanych w realizację poszczególnych programów odzwierciedla stopień ich ważności dla budowania podstaw wzrostu konkurencyjności i spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z krajami i regionami UE oraz uwzględnia faktyczne możliwości absorpcyjne. Przekształcenia strukturalne w rolnictwie, gospodarce żywnościowej i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich to jedne z najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed naszą gospodarką w okresie realizacji NPR. Sektor rolny stoi wobec problemu skierowania aktywności producentów w stronę dostosowania do zmiennych i stale rosnących wymagań rynku⁷. Jednolity obszar rozszerzy możliwości zbytu produktów, lecz jednocześnie wzmocni konkurencję. W celu sprostania tym wymogom na rynku wewnętrznym należy uruchomić rezerwy leżące po stronie zasobów produkcyjnych i nowych technologii.

---

⁵Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006, Polska, Warszawa luty 2003, „Strategia przewyższania słabych stron i wykorzystywania szans”.

⁶Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006...”, op. cit., Rozdział „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego kraju”.

⁷„Sektorowy Program Operacyjny – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004–2006”, Uzupełnienie Programu, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa kwiecień 2003.

Cele i wskaźniki kontrolne Narodowego Planu Rozwoju ⁸

Nr wskaźnika	Cele	Wskaźniki	Wartość na koniec roku bazowego (2001)	Zakładana wartość wskaźnika na koniec roku 2006
1.	Cel generalny	PKB na mieszkańca (UE 15 = 100)	40,0	42,0–43,0
2.	Cel 1: Wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu gospodarczego	Średnioroczne tempo wzrostu PKB (rok poprzedni = 100)	1,0	6,0
3.	Cel 2: Zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia	Wskaźnik zatrudnienia ludności (w wieku 15–64 lata)	52,7%	54–55%
4.		Stopa bezrobocia (BAEL)	19,9	15,0
5.		Poziom wykształcenia (podstaw./średnie./wyższe)	17,6/70,8/ /11,6 (2000)	15,0/72,0/ /13,0
6.	Cel 3: Włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej	Autostrady/drogi ekspresowe (km)	398/206	940/399
7.		Zmodernizowane linie kolejowe (km)	300	2434
8.		Dostęp do internetu (liczba hostów/100 mieszkańców)	1,2 (2002)	3,4
9.	Cel 4: Intensyfikacja procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej	Udział pracujących w sektorach gospodarki (I/II/III)	19,1/30,5/ /50,4	17,5/30,5/ /52,0
10.		Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w % PKB	0,65	ok. 1,5
11.	Cel 5: Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce	Zróżnicowanie wewnętrzne PKB na jednego mieszkańca pomiędzy województwami (na poziomie NTS II – odpowiadającym poziomowi NUTS II))	1:2,2	< 1:2,2
12.		Zróżnicowanie stopy bezrobocia (na poziomie NTS III – odpowiadającym poziomowi NUTS II))	1:7,1	< 1:6

⁸Monitorowanie i ocena powodzenia realizacji celów NPR będą oparte na oficjalnych danych GUS oraz Eurostatu.

Możliwość uzyskania i wykorzystania wspólnotowej pomocy z funduszy strukturalnych uzależniona jest od spełnienia następujących warunków:

- przygotowania planów ich absorpcji w powiązaniu ze środkami własnymi we wszystkich obszarach życia społeczno-gospodarczego kraju do 2006 r.,
- zapewnienia wieloletniego współfinansowania krajowego dla programów finansowanych z funduszy strukturalnych,
- uruchomienia systemu programowania, zarządzania, monitorowania i kontroli przepływu środków⁹.

Przystępując do Unii, Polska staje się uczestnikiem i beneficjentem jednolitego rynku. Wyznacza to możliwości rozwojowe, które będą mogły zostać w pełni wykorzystane tylko w warunkach przyspieszenia wzrostu gospodarczego i kontynuacji trendu wzmacniania spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej z pozostałymi krajami i regionami. Obok oddziaływania na procesy gospodarcze, zasadnicze znaczenie ma także stosowanie przy realizacji programów rozwojowych zasad uznawanych za podstawowe wartości Wspólnoty: solidarności społecznej, zachowywania wartości kulturowych i środowiskowych oraz promocji równości szans na rynku pracy. Wymaga to nowego kursu społecznego w perspektywie średnio- i długookresowej, wzmacniania konkurencyjności gospodarki przez odpowiednią politykę makroekonomiczną i monetarną. Nadto – dostosowania poziomu i zakresu edukacji, promocji dyfuzji innowacji, wspomagania sektora naukowo-badawczego oraz wsparcia budowy społeczeństwa informacyjnego.

Realizacja powyższego możliwa jest przez osiągnięcie celów cząstkowych, zdefiniowanych w odpowiedzi na wyzwania konkurencji globalnej oraz we wnioskach wynikających z analizy słabych i mocnych stron polskiej gospodarki, a także szans i zagrożeń przed nią stojących w pierwszych latach członkostwa. W dążeniu do realizacji strategicznego celu NPR niezbędne jest podjęcie wysiłków modernizacyjnych i restrukturyzacyjnych rolnictwa i rybactwa oraz zapewnienie możliwości rozwoju obszarów wiejskich. Wsparcie w ramach funduszy strukturalnych w powiązaniu z instrumentami stosowanymi w ramach WPR powinno zapewnić wyrównywanie warunków konkurencji produktów polskiego rolnictwa w UE i podniesienie standardów cywilizacyjnych mieszkańców wsi. Zgodnie z wynikami analizy SWOT, działania te będą koncentrować się w kilku podstawowych obszarach¹⁰:

- podniesienie konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych,

⁹Biuro Prasowe MGPIPS, www.mpips.gov.pl/pliki_do_pobrania/NPR_31_07_03.doc

¹⁰„Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006 ...”, op. cit., Rozdział „Oś rozwoju – Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich”.

- modernizacja i rozbudowa sektora żywnościowego, przetwórstwa ryb oraz marketingu wytwarzanych produktów,
- dostosowanie limitów połowowych do zasobów morskich, modernizacja floty rybackiej w celu poprawy jej efektywności i bezpieczeństwa, umożliwienie przekwalifikowania,
- dywersyfikacja źródeł dochodu ludności rolniczej,
- zapewnienie rozwoju obszarów wiejskich oraz zależnych od rybactwa dla podniesienia standardu cywilizacyjnego ich mieszkańców.

W związku z zakładanym zwiększeniem się presji konkurencyjnej warunkiem powodzenia strategii NPR jest zintegrowane oddziaływanie na rolników i mieszkańców wsi w sferze rynku pracy, edukacji, infrastruktury i przedsiębiorczości. Zakłada się osiągnięcie tego przez koordynację działań kierowanych do ludności i wobec obszarów wiejskich, które będą realizowane w ramach WPR i innych osi rozwojowych NPR. Wdrażanie odbywać się będzie przez realizację:

- inwestycji finansowanych wyłącznie ze środków krajowych, wynikających z programu rządowego „Przedsiębiorczość – Rozwój – Praca”,
- programów współfinansowanych z pożyczek instytucji zagranicznych (Bank Światowy),
- programów wspieranych przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- programów współfinansowanych z zasobów Finansowego Instrumentu Wsparcia dla Rybołówstwa (FIG).

Równoległe do działań inwestycyjnych o charakterze regionalnym w zakresie restrukturyzacji obszarów wiejskich i Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego będzie realizowany Sektorowy Program Operacyjny (SPO) „Rozwój zasobów ludzkich”. W ich ramach należy oczekiwać wsparcia m.in. na modernizację i rozbudowę lokalnej infrastruktury technicznej i społecznej na terenach wiejskich, dla pozarolniczych małych i średnich przedsiębiorstw oraz przekwalifikowania ludności wiejskiej, podwyższenia poziomu i jakości edukacji.

Jednym z celów cząstkowych NPR jest wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich sektorów i grup. Oznacza to z jednej strony wsparcie budowy siły konkurencyjnej poszczególnych regionów oraz własnej strategii, z drugiej – przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i gospodarczej obszarów poddawanych restrukturyzacji. Zagrożone takimi procesami są rejony Polski wschodniej i północnej, w tym w szczególności tereny wiejskie, popegeerowskie, powojkowe, obszary upadających gałęzi przemysłu oraz zdegradowane dzielnice miast.

NPR realizowany będzie poprzez uzgodnione z Komisją Europejską „Podstawy wsparcia” oraz wynikające z tego dokumentu programy operacyjne, a także projekty Funduszu Spójności. Do urzeczywistnienia celów i priorytetów określonych w planie przyczyniać się powinny także działania podejmowane w ramach inicjatyw Wspólnoty oraz programy krajowe niewspółfinansowane ze źródeł unijnych.

Struktura wydatków poszczególnych programów operacyjnych i Funduszu Spójności wynikająca z przebiegu negocjacji z KE ¹¹

Fundusz współfinansowania	Nowe nazwy programów i priorytetów	Uzgodniono w wyniku negocjacji z KE w mln euro na poziomie cen roku 2004
1	2	3
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	1250,9
	P I. Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności z wykorzystaniem instytucji otoczenia biznesu	547,3
	P II. Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw działających na Jednolitym Rynku Europejskim	683,3
	P III. Pomoc techniczna	20,3
	SPO Transport	1163,2
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	P I. Zrównoważony gałęziowy rozwój systemu transportowego	426,1
	P II. Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa	728
	P III. Pomoc techniczna	9
	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	2968,0
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	P I. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	1616,2
Europejski Fundusz Społeczny	P II. Rozwój regionalnych zasobów ludzkich	440,8
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	P III. Rozwój lokalny	877,1
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	P IV. Pomoc techniczna	33,9

¹¹ www.mpips.gov.pl/pliki_do_pobrania/Podzial_srodkow_funduszy_strukturalnych_i_Funduszu_Spojnosci_31_07_03.xls

cd. tabeli

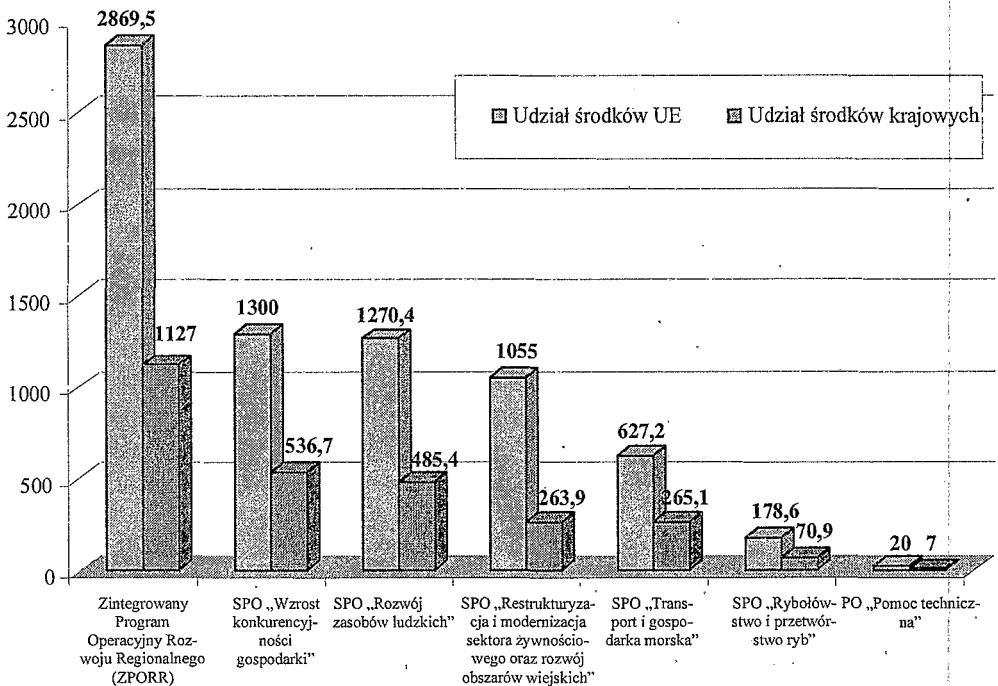
1	2	3
Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej	SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich	1192,5
	P. I. Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie	706,4
	P. II. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich	146,9
	P. III. Rozwój i dostosowanie do norm WE przetwórstwa artykułów rolnych	335,7
	P. IV. Pomoc techniczna	3,4
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Pomoc techniczna PO	28,3
Europejski Fundusz Społeczny	SPO Rozwój zasobów ludzkich	1469,8
	P. I. Aktywna polityka rynku pracy i integracji zawodowej i społecznej	709,5
	P. II. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy	741,4
	P. III. Pomoc techniczna	19,0
	SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb	201,9
	P. I. Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów	88,3
	P. II. Odnowa i modernizacja floty rybackiej	21
Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa	P. III. Ochrona i rozwój zasobów wodnych, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe	54,7
	P. IV. Inne działania	37,2
	P. V. Pomoc techniczna	0,7
	Łączna suma	8274,5
Fundusz Spójności	Strategia Wykorzystania Funduszu Spójności:	
	część środowiskowa	2109,55
	część transportowa	2109,55
	SUMA	12 493,6
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	PO INTERREG	221,3
Europejski Fundusz Społeczny	PO EQUAL	133,9
	RAZEM (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności)	12 848,8
Przeliczenie w cenach 2004 wg deflatora KE		
deflator		
1,130288298		

Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski w latach 2004–2006 mają być wdrażane za pomocą pięciu jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych (SPO), dotyczących:

- wzrostu konkurencyjności gospodarki,
- rozwoju zasobów ludzkich,
- restrukturyzacji i modernizacji sektora żywnościowego
- rozwoju obszarów wiejskich, rybołówstwa i przetwórstwa ryb,
- infrastruktury transportowej i gospodarki morskiej.

Obok programów sektorowych należy oczekiwać realizacji wielofundusowego Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) – zarządzanego na poziomie krajowym, wdrażanego w systemie zdecentralizowanym na poziomie wojewódzkim.

Udział środków UE i krajowych w finansowaniu poszczególnych programów operacyjnych (w mln euro)

Przekształcenia strukturalne w rolnictwie, gospodarce żywnościowej i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich to jedne z najważniejszych wyzwań dla gospodarki polskiej w okresie realizacji NPR¹². Przyporządkowanie

¹² „Sektorowy Program Operacyjny – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004–2006”, Uzupełnienie Programu, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, kwiecień 2003.

oferty potrzebom rynku stanowi warunek *sine qua non* poprawy konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej. Ponadto, konieczne jest wspieranie usług na rzecz producentów, systemów dystrybucji, informacji rynkowej oraz działań marketingowych. Zgodnie z koncepcją europejskiego modelu rolnictwa, wyznaczonego w Agendzie 2000, powinno ono pełnić ważną rolę w zakresie ochrony środowiska i krajobrazu, zachowania żyzności gleb oraz bogactwa siedlisk i bioróżnorodności, tradycji i dziedzictwa kulturowego.

Istotne są poprawa dochodów w rolnictwie oraz ograniczenie bezrobocia ludności wiejskiej. Pierwsze osiągalne jest przez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, modernizację technologii oraz dywersyfikację produkcji lub podejmowanie działań towarzyszących. W sytuacji słabo rozwiniętego na obszarach wiejskich rynku pracy oraz wysokiej stopy bezrobocia niezbędne są działania na rzecz tworzenia nowych miejsc i samozatrudnienia współfinansowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Społeczny¹³.

Program ma także na celu poprawę bezpieczeństwa i jakości żywności oraz rynkowe ukierunkowanie produkcji. Inwestycje zmierzające do poprawy standardów higienicznych, sanitarnych i jakościowych oraz działania mające na celu ochronę środowiska i poprawę dobrostanu zwierząt stanowią priorytetowy obszar niniejszego programu. Prawo do zaspokojenia aspiracji rozwojowych obecnej generacji oraz przyszłych pokoleń odnosi się w zasadniczej mierze do aspektów środowiskowych rozwoju gospodarczego. Oznacza to również prowadzenie polityki w sposób zapewniający trwałość struktur społecznych, gospodarczych i kulturowych w długim horyzoncie czasowym. Wiąże się to z koncepcją wielofunkcyjności, kształtowaniem warunków dla różnorodnej aktywności gospodarczej prowadzonej z poszanowaniem aspektów środowiskowych, społecznych, kulturalnych. Wielofunkcyjny rozwój rolnictwa jest zgodny z oczekiwaniami, a zarazem stabilizuje funkcje ekonomiczne gospodarstw. Odbiorcami pomocy programu operacyjnego będą podmioty prowadzące działalność – rolnicy, producenci reprezentowani przez zrzeszenia, stowarzyszenia lub władze samorządowe, przedsiębiorcy w zakresie przetwórstwa, spółki wodne, których statutowy cel jest związany z działalnością rolniczą, oraz Lasy Państwowe i właściciele lasów prywatnych.

W ramach programu restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich realizowane będą trzy priorytety¹⁴:

¹³ „Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006...”, op. cit., Rozdział „Cele programu operacyjnego”.

¹⁴ „Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006...”, op. cit., Rozdział „Opis priorytetów programu”.

1. Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie

Przewiduje się poprawę struktur, wzmocnienie konkurencyjności gospodarstw i kształtowanie produkcji w zgodzie z wymogami rynku, wsparcie inwestycyjne, działania szkoleniowe. Pomoc inwestycyjna będzie dotyczyć dostosowania warunków produkcji do standardów UE, stymulowania jakości. Rezultatem procesów modernizacyjnych będzie także poprawa dochodów rolników oraz polepszenie warunków ich pracy. Doradztwo i treningi będą tworzyć warunki dla racjonalnego i pełnego wykorzystania instrumentów dostępnych dla wsi w warunkach integracji.

Priorytet będzie realizowany przez następujące działania:

A. Wsparcie inwestycji służących zmniejszeniu kosztów produkcji, poprawie efektywności i organizacji produkcji, poprawie warunków higienicznych oraz warunków utrzymania zwierząt. Pomoc kierowana jest do gospodarstw, które odznaczają się rentownością, spełniają minimalne standardy dotyczące ochrony środowiska i higieny inwentarza. Warunkiem jest posiadanie przez rolnika odpowiedniej wiedzy i umiejętności.

B. Ułatwienie startu młodym rolnikom – poniżej 40. roku życia, mającym przygotowanie zawodowe, którzy po raz pierwszy podejmują samodzielne prowadzenie gospodarstwa. Pomoc w postaci dotacji ułatwić ma rozpoczęcie działalności i modernizacji. Ponadto, gospodarstwo musi spełniać wymogi żywotności ekonomicznej oraz ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt w chwili, gdy rolnik ubiega się o pomoc lub nie później niż po trzech latach od przejęcia.

C. Szkolenia: wsparcie organizacji warsztatów, seminariów, kursów doskonalenia zawodowego, stażów, wdrażania dobrych praktyk i innych instrumentów. Powyższe dotyczy m.in. aspektów ekonomicznych, zarządzania gospodarstwem, marketingu, podejmowania nowych, rynkowo zorientowanych rodzajów produkcji rolnej, leśnej i towarzyszącej. Także: korzystania ze środków pomocy strukturalnej, korzystania z instrumentów WPR, higieny bezpieczeństwa żywności, ochrony środowiska, krajobrazu i zachowania dziedzictwa kulturowego.

D. Wsparcie doradztwa rolniczego – publicznego i prywatnego. Działanie ma się przyczynić do zwiększenia efektywności wykorzystania środków finansowych po uzyskaniu członkostwa w UE. Pomoc polega na pokryciu kosztów poniesionych przez firmy doradcze, pomagające odbiorcom w przygotowaniu wniosków aplikacyjnych.

E. Scalanie gruntów, w wyniku czego uzyskuje się poprawę efektywności poprzez zmniejszenie kosztów transportu, ułatwienie mechanizacji, melioracji, ograniczenie erozji gleb. W ramach działania finansowane będzie opracowanie

dokumentacji geodezyjno-prawnej oraz zagospodarowanie poscaleniowe związane z organizacją przestrzeni.

F. Gospodarowanie zasobami wodnymi – inwestycje z zakresu budowy i modernizacji urządzeń melioracji mających wpływ na poprawę warunków produkcji rolniczej i bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Celem jest kształtowanie warunków odpowiedniości życia na obszarach wiejskich standardom cywilizacyjnym, szansa urzeczywistnienia celów ekonomicznych, edukacyjnych, kulturowych i społecznych. Obejmuje projekty związane z zachowaniem tradycyjnych form zagospodarowania przestrzennego, poprawą infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem oraz zapewnieniem alternatywnych źródeł dochodów w gospodarstwach rolnych.

Priorytet realizowany będzie poprzez następujące działania:

- A. Odnowa wsi oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego – mobilizacja lokalnych społeczności do podejmowania przedsięwzięć na rzecz poprawy warunków i jakości życia, rozwoju funkcji gospodarczych oraz społecznych i kulturalnych. Wsparcie dotyczy oddolnych strategii rozwoju oraz działań z zakresu modernizacji i wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne, rekreacyjne i sportowe, a także charakterystycznych dla tradycji regionu i ich adaptacji na cele społeczne. Premiowane będą także projekty przyczyniające się do rozwoju infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych wsi oraz związane z promocją regionu. Wdrożenie niniejszego stworzy podwaliny do realizacji w Polsce inicjatywy wspólnotowej LEADER.
- B. Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów – będzie obejmować pomoc w postaci zwrotu części kosztów poniesionych w związku z uruchomieniem działalności dodatkowej. Celem jest poprawa sytuacji rodzin rolniczych oraz ograniczenie bezrobocia ukrytego przez tworzenie i rozwój alternatywnych źródeł dochodów.
- C. Rozwój i ulepszanie infrastruktury – wspieranie małych projektów mających na celu polepszenie dostępu przedsiębiorców i wiejskich gospodarstw domowych do sieci technicznych. Wynikiem tego działania będzie podniesienie standardu życia na obszarach wiejskich, poprawa warunków prowadzenia działalności rolniczej oraz poprawa jakości środowiska.
- D. Przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego katastrofą lub pożarem oraz wprowadzenie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych. Działanie ma na celu poprawę stanu zasobów leśnych, ochronę oraz poprawę stanu środowiska naturalnego na terenach zniszczonych w wyniku hu-

raganu z 4 lipca 2002 r. W ramach niniejszego wspierane będą projekty związane z odnawianiem lasów, pielęgnacją drzewostanu i wzmocnieniem systemu ochrony przeciwpożarowej.

3. Rozwój i dostosowanie do norm WE przetwórstwa artykułów rolnych

Przemysł rolno-spożywczy ma znaczący udział w rynku pracy nie tylko przez bezpośrednie zatrudnienie, ale również przez swój wpływ na dochodowość gospodarstw rolnych. Celem jest przeprowadzenie koniecznych inwestycji w przetwórnictwie dla poprawy konkurencyjności na jednolitym rynku – przede wszystkim osiągnięcie standardów higienicznych, sanitarno-weterynaryjnych i bezpieczeństwa żywności, jak również ochrony środowiska oraz dobrostanu zwierząt.

Pomoc inwestycyjna ma wspierać rynkowe ukierunkowanie produkcji i wykorzystanie istniejących nisz rynkowych, a także tworzenie nowych kanałów zbytu. Może być przyznawana m.in. na modernizację zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego oraz inwestycje podmiotom, które wykazują żywotność ekonomiczną oraz spełniają lub spełnią po realizacji wymienione standardy.

Szacunkowy podział środków na priorytety realizowane w ramach SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”¹⁵

Priorytet	Koszty ogółem	Ogółem wkład publiczny w ramach priorytetu	Ogółem fundusze strukturalne	Ogółem krajowy wkład publiczny	Środki prywatne
	1 = 2 + 5	2 = 3 + 4	3	4	5
Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie	1043,75	833,75	625,00	208,75	210,00
Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich	184,72	123,61	105,00	18,61	61,11
Rozwój i dostosowanie do norm WE przetwórstwa artykułów rolnych	715,56	357,78	322,00	35,78	357,78
Pomoc techniczna	3,75	3,75	3,00	0,75	–
Razem	1947,78	1318,89	1055,00	263,89	628,89

¹⁵Ostateczny podział środków na priorytety i działania zostanie określony w poszczególnych programach.

W wyniku realizacji SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” zostanie zrealizowanych około 45 000 projektów z zakresu inwestycyjnego. Absorpcja będzie dodatkowo wzmocniona dopływem funduszy w ramach pomocy dla gospodarstw niskotowarowych opartej na komplementarnym planie rozwoju finansowanym z EFOiG – sekcja gwarancji¹⁶.

Wsparcie dla przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych będzie obejmować około 500 dużych projektów, przede wszystkim dla zakładów pozostających w okresie dostosowań do funkcjonowania na jednolitym rynku. Oczekuje się, iż w ramach projektów związanych z dywersyfikacją działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa zostanie wdrożonych około 6000 projektów. Ponadto, dzięki procesowi scalania gruntów dojdzie do polepszenia struktury agrarnej na ponad 25 000 ha gruntów, co wpłynie na zwiększenie efektywności gospodarowania.

Sektorowy program „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego” stanowi ważny element ukształtowania się polskiego rolnictwa po przystąpieniu do Unii. Powszechny Spis Rolny wykazał, że w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego zamieszkiwało 10 474,5 tys. osób stanowiąc 27,4% ludności kraju. Wśród nich ponad 80%, tj. 8504,9 tys., to mieszkańcy wsi, którzy stanowili 58,2% ogółu tamtejszej ludności. Sektor rolniczy będzie wymagał ogromnego wsparcia, gdyż w tej grupie ludności muszą nastąpić największe zmiany i przeobrażenia.

Konkluzje

Przyszłość Europejskiej Polityki Regionalnej i zastosowanie funduszy strukturalnych Unii Europejskiej jest zagadnieniem niezwykle ważnym. Nigdy wcześniej nie było rozszerzenia tak dużego, jakie nastąpi w maju 2004 r. Nigdy też nie notowano takich rozpiętości między regionami państw integrujących się i członkowskich. Akces dziesiątki spowoduje, że wśród regionów najbardziej słabych znajdą się obszary o poziomie PKB wynoszącym ok. 20% średniej unijnej. Sama Polska wprowadzi problem 13 milionów ludzi ubogich, w tym ogromny problem rolnictwa. Może to oznaczać odchodzenie od polityki wspierania regionalnego ze względu na ogromne koszty jej prowadzenia i nikłe szanse szybkiego osiągnięcia spójności. Teoretycznie przeważać może i opcja, iż należy przeznaczać jeszcze większe kwoty w celu wyrównywania dysproporcji

---

¹⁶ „Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006 ...”, op. cit., Rozdział „Oczekiwane efekty wdrażania programu”.

regionalnych. Analitycy skłonni są jednak prognozować, że na lata 2007–2013 Unia, mimo rozszerzenia, nie zwiększy nakładów na politykę strukturalną.

Poziom PKB na jednego mieszkańca nad Wisłą liczony za ostatnie trzy lata wg parytetu siły nabywczej jest niższy od 75% średniego poziomu w UE. Według obecnych regulacji funduszy strukturalnych oznacza to możliwość uzyskania pomocy na szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy z zasobów strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Społecznego, Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz Finansowego Instrumentu Wspierania Rybołówstwa. Oprócz tego możliwe będzie uzyskanie środków z Funduszu Spójności. Miarą powodzenia w 25-członowej agregacji będzie wykorzystanie doświadczeń polityki Unii w zakresie gruntownych zmian w sektorze rolniczym.

Nasz kraj, mimo oznak zapóźnień w procesie dostosowawczym, ma szansę na racjonalne wykorzystanie udostępnionych nam funduszy w celu dokonania przeobrażenia struktury społeczeństwa i zmiany modelu gospodarki rolnej oraz przybliżenia się do średniej unijnej. Z pewnością w polityce spójności nie można ograniczyć się wyłącznie do oczekiwań na instrumenty zewnętrzne, bez imperatywu uruchomienia potencjału zasobów własnych. Fundusze pomocowe mają wspierać, nie zaś zastępować działania regionów, podejmowane w celu poprawy konkurencyjności. Niezależnie od doświadczeń ostatniego okresu, realne pozostaje usytuowanie Polski pośród największych beneficjentów środków unijnych dostępnych dla sektora rolniczego. Zależy to jednak od wykonania na czas założeń Narodowego Planu Rozwoju i wykorzystania instrumentów i środków przeznaczonych dla nowych członków Wspólnoty.

Literatura

1. Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006, Polska, Warszawa, luty 2003.
2. Nowy okres programowania 2000–2006. Ocena ex ante działań interwencyjnych funduszy strukturalnych, Warszawa 2000.
3. Wstępny układ celów i priorytetów Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006 na podstawie programu gospodarczego rządu wraz z propozycją układu programów operacyjnych i indykatywnym podziałem środków finansowych, dokument Rady Ministrów przyjęty 26.03.2002.
4. Sektorowy Program Operacyjny – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004–2006, Uzupełnienie Programu, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, kwiecień 2003.
5. R. Dziewulski, Administracyjne przygotowania Polski do wykorzystania pomocy strukturalnej UE na tle doświadczeń państw członkowskich UE, Biuletyn Analiz UKiE, 2003.

6. K. Głębicka, M. Grewiński, Europejska Polityka Regionalna, Elipsa 2003.
7. K. Romanowska, Polityka regionalna i fundusze strukturalne w UE: Integracja polskiej wsi i rolnictwa z UE – Wspólna Polityka Rolna. Fundusze strukturalne, Warszawa 2002.
8. W. Walkiewicz, Wspólna Polityka Rolna, Tyczyn 2002.

The Prospect of the Agricultural and Food Sector in the Light of the National Plan of Development

Abstract

The strategic aim of the National Plan of Development is development of the competitive economy based on knowledge and enterprise with the ability of long term harmonious growth, which ensures increase of employment, improvement of social, economic and spatial cohesion with the European Union.

The division structural resources committed in realization of particular programs reflects their importance for formation basis of the competitiveness and social, economic and spatial cohesion with countries and regions.

The accession agricultural and food sector into EU market will widen sales possibilities, but it will simultaneously strengthen the competitiveness. To be up to this it is necessary to use existing competitiveness reserves by better using existing resources and new technologies.